

САЙИД ҚОСИМИЙ

САДОҚАТНОМА

Бор эрди вақте бир соҳибжамоле,
Нигоре нозанине бемисоле.

Малоҳат кишварида подшоҳе,
Кўзи лашкаркашу ҳусни сипоҳе.

Латофат суйидин бўлмиш сирешта,
Қамоли ҳуснина ҳайрон фаришта...

Юзи юз равзайи ризвондин ортиқ,
Лаби сарчашмаи ҳайвондин ортиқ.

Нигори нозанине руҳпайванд,
Кўзи фитна, лаби шаққар, сўзи қанд.

Сочи куфринда юз иймон нури,
Қамоли ҳусн ичинда йўқ қусури.

Анинг жондин эди зоти сирешти,
Жамолиндин хижил ҳури биҳишти.

Кўзи сарфитнаи офоқ эрди,
Жаҳонда жуфт қоши тоқ эрди.

Парий юзлуг санам бир одамийзод,
Қадди шамшодина қул сарви озод.

На хотун дейсан, эрди шарт мард ул,
Амину порсову аҳли дард ул.

Анинг маъсума эрди яхши оти,
Қуёшдак дунёни тутмиш сафоти.

Амину муттақий эрди ҳалоли,
Емон, яхши била йўқ қийлу қоли.

Тавофи Қазбаға бўлди равона,
Қи касб этса савоби жовидона.

Ўзиндин бор эди кичик ўбаси
Қи, бор эрди ота бирла онаси.

Анга топшурди ул аҳли аёлин,
Қи сарф этса анга моли ҳалолин.

Айитди: қилмағил хидматда тақсир,
Наким дилҳоҳи бўлса, барчасин бер.

Ажал берса амон, келсам саломат,
Биринга ўн эваз берай тамомат.

Иниси сақлаб оқаси ҳурматини¹,
Қабул этди уюнинг хидматини.

Қилиб ҳозир ҳамиша бору неъмат,
Юрур эрди қилиб жон бирла хидмат.

Ҳар икки кунда борур эрди ҳар бор,
Етар эрди қилиб ишлари тайёр.

Агарчи маҳрами асрор эрди,
Адабнинг ҳаққини асрар эрди.

Қи хотун эрди олам порсосу,
Музайян эрди андин зуҳд асоси.

Туну кун пардада эрди ниҳоний,
Қи ногаҳ аз қазойи осмоний,

Йигитнинг кўзи тушди ул санамға,
Илинди кўнгли қуши доми ғамға.

Асиру ошиқу девона бўлди,
Жамоли шамъина парвона бўлди.

Замоне қолмади сабру қарори,
Чу мажнун бўлди иши оҳу зорий.

Таҳаммул кўйлагини чок қилди,
Ўзини ғарқи хуну хок қилди.

¹ Қўлёзмада: *хидматини*.

Чу ожиз ўлди дарди чорасина,
Дили оворайи хунхорасина.

Бориб айтти ўшул зебо санамга,
Даво недур балойи дарду ғамга.

Қарорим қолмади девона бўлдум,
Санга то эй парий ҳамхона бўлдум.

Муродим бир менинг қилма баҳона,
Қулунгдурмен санинг ман жовидона.

Эшитгач ушбу сўзни ул парийрўй,
Анга айттики: эй, малъуни бадхўй.

Санингдак бўлмағай мардуди роҳе,
Ики оламда бир номасиёҳе.

Сенга қўйди мани оқанг амонат,
Диёнат бумудур қилсанг хиёнат.

Эрур мушкил санга мен ёр бўлсам,
Оғаннинг аҳдидин борар бўлсам.

Бу сўзни эштуб ул бадбахти нопок,
Қилиб пирохани номусини хок.

Айтди: эр эман гар ишламаям,
Сани тухмат ўтиға шишламаям.

Муайян билди ҳамки охири кор,
Бу ишдин тортғусидур ранжи бисёр.

Қилибтур юз турлуг раъйу тадбир
Замоне қилмайин ҳеч ерда таъхир.

Бориб қозийи шаҳра рамз қилди,
Зино бирла хотунни ғамз қилди.

Қилиб ҳосил неча ёлғон гувоҳие,
Ки собит қилса хотунға гуноҳе.

Бориб дор-ул-қазоға барча кибор,
Зиносиға анинг қилдилар ихбор.

Ўлумига чу фатво берди муфтий,
Ҳукм қилмоққа ўлди қозий муқтий.

Буюрдиким: ани сангсёр айланг,
Терисин сўйдуруб бардёр айланг.

Ани кўлтурдилар бир раҳгузара,
Халойиқ урди онча сангу хора,

Соғиндиларким, ул бежон бўлди,
Вужуди ер била яксон бўлди.

Они ибрат учун қўйдилар анда,
Ва лекин бор эди жони баданда.

Етур эрди ўлукдек беҳуд ул моҳ,
Ки келди ўзига ногаҳ саҳаргоҳ.

Замона жавридин гирён бўлди,
Вужуди дардидин нолон бўлди.

Айтди: ё илоҳий, бекасемен,
Балою, тухмат ўтинда хасемен.

Гуноҳим йўқтурур сенсен гувоҳим,
Санинг лутфунг эрур нисту борим.

Қилиб зорий уруб оҳи жигарсўз,
Замона жавридин оҳи дилафрўз.

Бир аробий вақти саҳарда,
Эшитти ноласини раҳгузарда.

Айтди: кимдурур нолон мунунгдак.
Бу сўздур дард ила гирён мунунгдак.

Назар қилди кўрар бир мубталое,
Фақире дардманде бенавое.

Фалакнинг жавридин афгор бўлган,
Маломат тошидин сангсёр бўлган.

Тевасидин тушиб келди қошиға,
Тараҳҳум бирла эл қўйди бошиға.

Қилиб кўб марҳамат итдию ноқа,
Етурди хужраю коху равоқа.

Айитди хотуниға: эй вафодор,
Бу мискин бекаса бўлгил хабардор

Элинг текканда тут уфтодаени,
Узингдин хушдил эт озодаени.

Ки будур шевайи мардона маъно,
Карамдин топдилар дунёю уқбо.

Хотунға бердилар юз неъмату ноз,
Ки бўлди раҳмате роҳатға дамсоз.

Яна усрук кўзи махмур бўлди,
Малоҳат равзасида ҳур бўлди.

Кўруб аробий ул ҳусну жамолин,
Бўлуб ошиқ ўгун қилди хаёлин.

Айтди: эй, парий рухсора дилдор,
Балойи ишқ элинда бўлдум афгор.

Висолинг дардининг недур давоси
Ки ҳаддин ўтти ҳижроннинг балоси.

Манга гаҳ-гаҳ кўз учидин назар қил,
Гадойи бенавони мўътабар қил.

На бўлғай сен маним бўлсанг ҳалолим,
Ки зулфунгдак паришон бўлди ҳолим.

Ародин кўлтариб шарму ҳижобин,
Айитди ул санам зебо жавобин.

Ки: бир хотунға икки эр бўлурму,
Муҳаммад шаръида фатво бўлурму?!

Бутурур бемурувватлиғ камоли
Ким, элтурсен менга ботил хаёле.

Ҳақиқат шермардим¹ хотун эрман,
Алифмаен тузлук ичра нун эрман.

Эрур гулдин ариғ бу зоти поким,
Диёнат суйидин йўғрилди хоким.

Бўлуб аъробий сўзидин пушаймон,
Қилиб ул моҳи бирла аҳду паймон,

Тутунди ўзина они қариндош,
Фидо қилса бу йўлда жон била бош,

Бор эрди бу арабнинг бир ғуломи,
Сияҳрўе лаъине нотамоме.

Кўруб ул дилбараҳ ҳусну жамолин,
Туз этди кўнглида эгри хаёлин.

Ки васлига анинг ҳамроз бўлса,
Лаби гулқандина дамсоз бўлса.

Қилиб кўнглида ул бу фикри ботил,
Ки қилса давлати васлини ҳосил.

Бориб айтти ўшул жону жаҳонға
Ки: ҳижрон илгидин иш тегди жонға.

Агар сен қилмасанг ҳосил муродим,
Муборак бўлмасун бу шоди одим.

Сенга мен айлайин фану фунуне
Ки, бўлғайсен балою гам забуни.

Айитди хотун: эй, малъуни мурдор,
Мунунгдак демағайсен ўзга зинҳор.

Хожанг ҳам қилди бир мундоқ тахайюл,
Вужуди тўнмади қилди таҳаммул.

Сен ит ҳуд дунйисида ким бўлурсен,
Мунингтак фикри ботилни қилурсен.

Бу сўзни эштуб ул ҳиндуйи бадрой,
Улардин қилмайин бир зарра парвой.

Бор эрди хожасининг уйда ёши,
Йилу ойинда етмай эрди ёши.

¹ Вазн талаби билан «ман» — «им» шаклида ишлатилган.

Пичоқлаб ул ани бежон қилди,
Пичоқни кўлтуруб пинҳон қилди.

Ушул бечора хотун ёстуқида,
Ки ўлса тухмат ичра зажру, қинда.

Онаси сут берурга қўпди ногоҳ,
Ки боқса ёндадур фарзанди дилҳок.

Кўрар бечора бўлмиш пора-пора,
Қизил қонга бўланмиш гаҳвора.

Чу булбул нолаю афгон қилди,
Кўзининг мардуми гирён қилди.

Айтди: не бало келди бошимга,
Ёмон кўз учради яхши ёшимга.

Уёнди уйқудин аъробий якбор.
Жигар гўшум қани, деб йиғлади зор.

Халойиқ қолди бу ишдин ажабда,
Ва лекин бўлдилар борча талабда.

Ки пайдо қилсалар бу иш қилонни,
Тафаҳхус қилдилар яхши, ёмонни.

Хотуннинг ёстуқидин чиқди пичоқ,
Муайян кўрди ани жумла офоқ.

Анга туз этдилар эгри гумонин,
Ки ул қилмиш бу ўғлон қасд жонин.

Айтдиларки: эй нодони аҳмақ,
Надин қилдинг мунундек хўйи ноҳақ.

Айтдиким: худо эрур гувоҳим,
Бу ишда йўқтурур зарра гуноҳим.

Писанд этмадилар андин бу сўзни,
Қоратдилар қизил қонинга кўзни.

Танин билдурдилар захми таёққа
Ки, то еткурсалар они ясоққа.

Яқин қилди араб йўқдур гуноҳи,
Халос этди қилиб кўп узрхоҳий.

Сучук сўз бирла айтти: эй сарафроз,
Маним хизматларимга бу эрур оз.

Хотун айди: мани қардош дединг,
Ҳақиқат ўзунга сирдош дединг.

Яқин қилма менга ушбу гумони¹
Ким, ул эрди қазойи осмоний.

Гумонингдин пушаймон кўп туз этмак,
Раво эрмас манга бу ишни этмак.

Арабга бу сўзи таъсир қилди,
Кетарига анинг тадбир қилди.

Агар мунда яна қилса иқомат,
Халойиқдин анга келган маломат.

Ани кўруб егай ўғлин ғамини,
Икинчи топа қилгай то аламини².

Биҳил айлаб анга ул жовидона,
Бериб уч юз дирам қилди равона.

Хайрбод айлабон кетди ўшул моҳ,
Юрурди муддате кўрсаки ногоҳ —

Йиғилмиш йўл бошинда халқ бисёр,
Бировни тортадурлар бар сари дор.

Назар қилса кўрар бир нав жавоне,
Ки жаллод этмиш онинг қасди жони.

Савол этди: мунунг недур гуноҳи
Ки, ўлуминга бўлуптур ҳукми шоҳий.

Айтдилар: будур қобизҳароже,
Раъийят айласа боқий хироже.

Ани ибрат учун бар дор айлар,
Ярим қилса тақий сангсор айлар.

¹ Қўлёзмада: *гумонни*. Бу ҳолда қофия бузилади.

² Вазн талаби билан *толамини* деб ўқилади.

Чу хотун тортиб эрди бу жафони,
Замона илгидин жавру жафони.

Айитди: ихтиёжи ҳоли недур,
Анинг вожиби берур моли недур.

Айитдилар: бу дам уч юз дирамдур,
Анинг берса дағи ўзга на камдур.

Халос этди бериб уч юз дирамни,
Ўзига сотқун олди юз аламни.

Улимдин у йигитни қилди озод,
Бу ишдин оламийни этди дилшод.

Айитди: сен менга қардош бўлғил,
Керак қилғил керак йўлдош бўлғил.

Йигит чун ҳуснидин огоҳ бўлди,
Дилу жони била ҳамроҳ бўлди.

Айитди: бу на зебо нозаниндур,
Кўнгул асрорина руҳу-л-аминдур.

Парийдин туғмағай мундоқ яна ҳур,
Баний одамга худ йўқдур бу мақдур.

Чу мажнун волаю нолон бўлди,
Муҳаббат дардидин гирён бўлди.

Қўриб Узро юзини бўлди Вомиқ,
Кечиб жондин қилиб тарки алойиқ.

Айитди ул парий рухсора ёра:
— Назар қил ман гадойи хоксора.

Улимдин сен мени озод қилдинг,
Балою қайғудин дилшод қилдинг.

Раво кўрмакка ўлсам дарду ғамдин,
Чу қутғардинг мани сан ранжу аламдин.

Ародин кўлтариб шарму ҳаёни,
Хотундин издади меҳру вафони.

Хотун айиттики: Эй, бадбахти бадкор,
Инобат қил бу куннинг эртаси бор.

Маним яхшилиғимга бу сазодур,
Емонга яхшилиғ айни хатодур.

Йигит эштиб онинг гуфру шаниди(н),
Хотундин мунқатъ қилди умиди(н).

Уруб йўлга қадам шому саҳаргоҳ,
Йироқдин кўрдилар дарёни ногоҳ.

Ки бир ёлғуз кема боқмиш канора,
Ичинда тўла халқу суфу хора.

Йигит бир хожага айтти: равоне,
Сотурмен олсангиз зебо жавоце.

Юзи гулбаргу бўйи сарви озод,
Қошининг адлидин жон мулки обод.

Агарчи ҳусн ичинда зуфунундур,
Будур айбиким ул аҳли жунундур.

Қайу ерда сотар бўлдум ман они,
Бөшимга йиғди ул бирла жаҳони,

Сотармен ани байъи пок бирла,
Ки жонга текдим ул нопок бирла.

Қабул этди кўриб хожа жамолин,
Юзи гулнори бирла зулфу холин.

Хотун айтти: мани сен олма сотқун,
Бу ишдин бўлғусидир охири хун.

Мани ким банда этур бор ҳалолим,
Бу сўзда йўқ турур бир зарра олим.

Сўзига боқмади бўлди харидор,
Ким эрмас шакли савратга талабгор.

Бериб хожа равон уч юз дирамни,
Йигитдин олди сотқун ул санамни.

Узидин чунки они қилди хушдил,
Кемага минди қилди қатъи манзил.

Ели ўнг келди чекти бод-бонин
Ким, топдим деб ҳаёти жовидонин.

Муҳаббат жомидин сархуш бўлди,
Наҳанги шахвати дар жуш бўлди.

Хотунга қўл узатди, қилди фарёд
Ки, не зулму ситамдур бу, не бедод?

Абушқам бор турур мен банда эрман,
Ки зоҳир хотуну ботинда эрман.

Хотунга раҳм этиб барча халойиқ,
Қилиб манъ айттиларким: эй мунофиқ,

Нағу бу номурода қотилурсен,
Шариатдин тош ишларни қилурсен?

Бири биринга бўлдилар нигаҳбон
Ки, ҳеч ким қилмағай қасди ўшул жон.

Валекин бориси кўргач жамолин,
Кўнгулда тикдилар ишқи ниҳонин.

Бори саргаштаю афгор бўлди,
Балойи ишқ ичинда зор бўлди.

Тилаб топмай кўнгул дардига дармон,
Бўлуб чун андалиби масту нолон.

Бори яксон қилиб тарки алойиқ,
Бири биринга бўлдилар мувофиқ.

Ёвуқлуқ қилсалар хотунга бори,
Валекин қилмади иқбол ёрий.

Бу сўздин бўлғач ул хотун хабардор,
Чекиб оҳи жигар сўз аз дили зор.

Айитди: ё илоҳий бекасемен,
Фақиру бенавою муфлисемемен.

Чу сандурсен меним ҳолим гувоҳи,
Маним фарёдима етқил илоҳий.

Қабул айлаб анинг тенгри дуосин,
Юборди ул лаъинларга балосин.

Азоб ўтинга ёнди барчаси зор,
Ёмондин қолмасун оламда осор.

Хотун ҳамду сано айтиб худога.
Совурди кулларин боди ҳавога.

Айитди: бер муродимни тамомат,
Бу ғам дарёсидин қутғар саломат.

Иноятнинг ели бўлди равона,
Саломат кемасин элтди карона.

Бор эрди анда бир шаҳри муаззам,
Ҳавоси созвору сабзу хуррам,

Йироқдин кўргач ул элнинг қаросин,
Хотун кийди эранларни (нг) либосин.

Кема етғач йиғилдилар халойиқ
Ки, недур рахтдин девонга лойиқ.

Боқарлар ўлтуриб зебо жавоне,
Латофат ичра моҳи осмоний.

Айитдилар: қани ҳамроҳу ёринг,
Недин ёлғизлуқ ўлди ихтиёринг?

Айитди: сиз эмассиз маҳрами роз
Ки, қилсам қиссайи ҳолимни оғоз.

Бориб шаҳ қошида айтунг саломи
Ки, бордир ҳазратида кўб паёмим,

Бу сўздин шаҳни қилдилар хабардор,
Саодат бирла давлат бўлди даркор.

Айитди: кўлтурунг бод ул кишини
Ки, маълум айлайин недур ишини.

Бориб келтурдилар бир дамда они
Ки, айтса қиссайи рози ниҳоний.

Шаҳ айтти: келмагинг мақсуди недур,
Бу савдо қилмоғингнинг суди недур?

Недин ёлғузлуқ ўлди ихтиёринг,
Қани ҳамроҳ у ёру кору боринг.

Айтди: ҳамроҳим бор эди бисёр,
Борини ёқди ўтга қаҳри қаҳқор.

Манга қилди бори фикри хиёнат,
Ародин кўтариб дину диёнат.

Ниёзу сидқ ила айдим илоҳий
Ки, сенсен бекаселарнинг паноҳи.

Маним қасдим қилиб бу жамъи бебок¹
Ки, қилсалар ариф зотимни нопок.

Ижобат қилди бу банда дуосин,
Йиборди ул лаъинларга балосин.

Борини куйдуруб хокистар этди,
Азоби охиратни муяссар этди.

Келибтур барчаси молу манולי,
Киши йибортиб олғил они ҳолий.

Аён қилғач кўнгулнинг дарди ҳоли,
Халёйиқ бирла қилғай қийлу қоли.

Бўлуб шаҳ бирла беклар ҳокроҳи,
Каромотиға бердилар гувоҳий.

Айтдилар: сенинг банданг эрурбиз,
На ишким сен буюрсанг биз қилурбиз.

Ҳазорон дард бирла ул дилафруз,
Кўнгул, жондин чекиб оҳи жигарсўз.

Айтди: бу турур шаҳдин иноят
Ки, қилса гушайи холий кифоят.

Ки қилсам кеча кундуз анда тоат,
Ки будур лаззати фақру қаноат.

Бу дунёдин маним бодур малолим,
Керак уқбода яхши бўлса ҳолим.

Икки дунёисида бир хирқа басдур,
Ангаким, ёди бирла ҳамнафасдур.

Сўзининг сўзи қилди шаҳга таъсир,
Иморатгаҳ қилурга қилди тадбир.

Бериб аҳли саодатга башорат,
Бир икки кунда биткурди иморат.

Ҳавоси ҳурраму васфи сафобахш,
Латифу нозуку мавзуну дилкаш.

Каромату мақоматинга лойиқ,
Муножоту ибодатқа мувофиқ.

Музайян қилди тоат бирла они,
Чу кунжи ўртади анда ниҳоний.

Каромоти жаҳонга бўлди машҳур,
Дамидин топди сиҳқат жумла ранжур.

Бор эрди кунжи узлатда ҳузур,
Қилиб гўёю бийно гунгу кўрий.

Ким ул шаҳ ўтди бу дору-л-фанодин
Хабар келтиргали мулки бақодин.

Васият қилди ички бекларига,
Қилич чопғучи эрклик бекларига:

— Тиларсизким раъийят бўлса хушҳол,
Ҳамиша элда бўлса иззу иқбол.

Жавони порсони шоҳ айланг,
Сурайё мазаллатлиқ моҳ айланг.

Ким улдур ушбу давлатга сазовор,
Бу ишга қобил андин ўзга ким бор?!

¹ Қўлёзмада: «нопок».

Бу ишга бўлдилар бориси розий,
Амиру навкару муфтию қозий.

Саҳар ким олди элга жоми заррин,
Юзига солди бурқаъ моҳу парвин.

Жамолиндин жаҳон бўлди мунаввар,
Насиминдин машом жони муаттар.

Жавони порсо қошиға бори,
Бориб айтдилар: к-эй лутфи борий.

Сани шоҳ этти ўз қойим мақоме
Ки, адлингдин жаҳон топса низоме.

Будур бизга шаҳаншоҳдан васийят
Ки, сен султон бўлсангу биз раъийят.

Жаҳонда сургил энди комроний
Ки, қолсин яхши отинг жовидоний.

Аларға айтди: эй, лутфи илоҳий,
Мени мискинга етмас подишоҳий.

Чу бўлдум гўшайи узлатға восил,
Эман бу иззату давлатға қобил.

Қаноат кунжида қилдим фурукаш,
Манга то бўлмасам бу ғулу ғаш.

Бекишлик кишини султон айланг,
Тани бежонингизга жон айланг.

Айтдилар анга: қилма баҳона,
Ки сенсан аҳли давлатға нишона.

Халойиқ юз кетурди, бўлди ночор,
Хароб обод жонға бўлди меъмор.

Жаҳонни адли бирла қилди обод,
Ғанию банда бўлди ғамидин озод.

Бекишлик беклара инъом қилди,
Жаҳон аҳлин ўзига ром қилди.

Айтди беклара кунлардин бир кун:
Манга пайдо қилинг бир шакли мавзун.

Нигори нозанине — дилситоне,
Латифе, қобиле мақсуди жоне.

Қим, ул ўлса маним ёрим ҳалолим,
Хадис айласа ул дафъи малолим.

Чу йўқдур бизга чора ҳамдамедин,
Париваш ҳур юзлук одамийдин.

Бори беклар бу сўздин бўлдилар шод,
Баси кўб бандани қилдилар озод.

Айтдилар: баса шаҳзодалар бор,
Бу давлатға нойиб бўлғай сазовор.

Агар шоҳи жаҳон қилса ишорат.
Аларға айтали ушбу башорат.

Бу давлатхонада бўлсун ҳозир,
Алар манзуру шаҳаншоҳ нозир.

Айтди шаҳки, айтунг ушбу сори
Онаси бирла келсун бунда бори.

Айтдилар бажон мундоғ қилали,
Оносин бирла борин келтиали.

Парий руҳлар йиғилдилар сароға,
Хайр қилди нойиблар подшоға.

Аларға шаҳ этиб хайрмақдам,
Кўнгулга сиггонини қилди дарҳам.

Ародин кўлтариб шаҳ пардаи роз,
Ўзининг қиссасини қилди оғоз.

Аларға қилди тақриб бирла тақрир,
Ки: бордур менда юз минг дарду тақсир.

Ки мен ҳам сиз кибин бечорадурмен,
Фақирю ожизу ғамхорадурмен.

Вужудин қилди зоҳир, билди бори
Ки недур қиссайи ул лутфи борий.

Айтди: қобули бу давлат эрман,
Сазойи тожу тахту иззат эрман.

Будур аҳли саодатнинг заволи
Ки, тобса ноқиси давлат камоле.

Мани беклар керакким қилса бурхон,
Улусга қўйсалар бир ўзга султон.

Мани мискинга тегмас подшой,
Ман у бир гўшаею бенавой.

Бориб бегларини қилди хабардор,
Ки недур қиссайи шоҳи жаҳондор.

Ародин кўлтариб кибзу нифоқе,
Кенгашиб қилдилар бир иттифоқе.

Агар хотуну гар эр бўлса султон,
Керакким адли бўлса элга яксон.

Биза султонимиз қилди васийят
Ким, ул шоҳи жаҳону биз раъийят.

Биза мундин улуг султон керакмас,
Тани фарсудамизга жон керакмас.

Киши топмас мунунгдак подшони,
Амину муттақию порсони.

Лаби жонбахшида Исо дами бор,
Дили мажшухимизга марҳами бор.

Ки андин тегмади мўрега озор,
Қачон етсун бу ерга, кимки озор.

Эрур юз иззату давлатга қобил,
Анинг шоминда бўлмиш бори нозил.

Бу кунга тегса бу давлат замоне,
Совургай жумлайи халқи жаҳони.

Қаромати билан тутди жаҳонни,
Яқин қилди қамуғ элга гумонни.

Бўлуб эрди қилиб тарки алойиқ,
Қабули хосу ом мақбули холиқ.

Бу навъе муддате мақбули даргоҳ
Ибодат бирла машғул эрди ногоҳ.

Тавофи Каъбадин келди ҳалоли,
Кўрар уйун, йўқ аҳлию аёли.

Эву эли бори вайрон бўлмиш,
Саройи ер билан яксон бўлмиш.

Инининг не аёқи, не эли бор,
Икки кўзидоғи йўқ, бир тили бор.

Харобу хастаю афгору нолон,
Азоб ўтига бўлмиш бағри бирён.

Инисидин савол этди оғоси:
— Уйу элим қанию кадхудоси.

Айтди: сўзи андин бир сипоҳий,
Қўлум қўнши бори берди гувоҳий.

Чу фелъидин худо эрмасди розий,
Буюрди шаръ ҳукми бирла қозий.

Они сангсор қилдилар халойиқ,
Нағу қилдинг зино деб, эй мунофиқ.

Азалдин бу эмишдур сарнавишти,
Жаҳонда ҳосил этса номи заштий.

Они мундин ўгун сен ёд қилма,
Дуойи хайр ила дилшод қилма.

Жаҳон боринча отинг бор бўлсун,
Саодат бирла давлат ёр бўлсун.

Эшиткач ушбу сўзни марди маҳжур,
Ғаму ҳасрат емакдин бўлди ранжур.

Халойиқ таънидин афгор бўлди,
Замона жавридин гамхор бўлди.

Инини ҳам онингдак кўзи афгор,
Анинг учун тақи кўп йиғлади зор.

Айтди: эй маним жону жаҳоним,
Қариндошим ҳаёти жовидоним.

Эшитдим шаҳрида Исо даме бор,
Даминда хастадиллар марҳами бор.

Амину порсою сўзи маъқул,
Дуоси ҳазрати иззатда мақбул.

Баси тилсиз даминдин бўлди гўё,
Басе кўзсизни этди вақте бийно.

Сени мен элтай ул шаҳру днёра,
Даминдин топғасен дардинга чора.

Борурға йўл яроғин қилди тайёр,
Миниб ҳиммат отини бўлди даркор.

Ки ҳимматдур дури дарёси раҳмат,
Масалдур, қушқа — қанот, эрга — ҳиммат.

Кириб йўлга иков бўлди равона,
Юрубон турмайин субҳу шабона.

Қазодин егдилар бир манзилега,
Мусоҳиб бўлдилар аҳли дилега.

Аларни қилди меҳмон манзилида,
Кўтурди неки бор эрди уйида.

Замоне қилмади хидматида тақсир,
Бу эрди ул арабким, бўлди дастгир,

Ушул хотунни сангсор айлаганда,
Вужуди покин афгор айлаганда.

Кетурди уйига бўлди ҳимоят,
Иноят айлабон қилди ривоят.

Дариг этмади андин неъмату ноз,
Ки бўлди дарди роҳат бирла дамсоз.

Ҳикоятдин ҳикоят бўлди пайдо,
Савол айтди булардин марди доно.

Манга айтунгки, сиз қайда келурсиз,
Бу манзилда кўчиб қайда борурсиз.

Жавобинда деди: к-эй, соҳибасрор,
Фалон мавхуъда бир аҳли диле бор.

Топар сиҳҳат дамидин хастадиллар,
Етар мақсудина мафлужу ғуллар.

Қилур таъвиз ила кўзсизни бийно,
Этар ҳиммат била тилсизни гўё.

Маним ушбу иним мафлужу ғулдур,
Кўзи кўрмас бўлуптур неча йилдур.

Онга элтатурурмен бўлса ҳиммат,
Даминдин топса бу бечора сиҳҳат.

Ҳикоят қилди аробийки: оре
Ки, мундин қилди бир хотун гузоре.

Амину порсою бас хирадманд,
Муқим ўлди бу ерда муддати чанд.

Хато гар қилмасам ул бўлғусидур,
Басе кўп дарда дармон бўлғусидур.

Бу ҳинду қул уни озор қилди,
Шикастга хотиру афгор қилди.

Ушул дамдин эрур афгору маҳжур,
Эли тутмас бўлиптур кўзлари кўр.

Ўлук эса киши они, тирикдур,
Ҳақиқат билса бўлмас бу на игдур.

Сизу мен камтарин қардош бўлай,
Они ҳам элтайин йўлдош бўлай¹.

¹ Бир бўғин етишмайди.

Эгарлаб бориси оту улогин,
Борурга қилдилар йўлнинг яроғин.

Неча кун бордилар манзил-баманзил,
Ки ногаҳ бўлдилар бир ерга восил.

Ки, тортиб эрдилар дора жавоне
Ки, хотун раҳм этиб қутғарди они.

Анинг қошинда тушдилар қазодин,
Ки йўқтур чорае ҳукми худодин.

Йигитнинг бор эди қари аноси,
Ки эрди ўғли дарди мубталоси.

Савол этдики ушбу хасталарни,
Кўзи кўрмас эли шикасталарни:

Не ерга элтадурсиз хору афгор,
Не бўлди қилсангиз бизни хабардор.

Айитдилар: даме хомуш бўлғил,
Бу дурдак сўзумизни гўш бўлғил.

Эшутдук бордуруп бир комилени,
Дуоси мустажоб аҳли дилени.

Бу мискинларни анда элтадурбиз,
Дуойи хайр учун жон тортадурбиз,

Ки ғамдин бўлсалар роҳатга ҳамдам,
Дуое қилса ул Исоғи Марям.

Қори билгач оларнинг қиссасини,
Айитди кўнглидаги ғуссасини:

— Бир ўғлум бор, деди, икки кўзи йўқ,
Эли тутмас, тили оғир сўзи йўқ.

Иноят қилсангиз йўлдош бўлай,
Тапуғ бандадек хидмат қилай¹.

Олиб ўғлин аларга бўлди йўлдош,
Кўзиндин оқтуруб ол қону ол ёш.

Юрубон турмайин шому саҳаргоҳ,
Саодат манзилига элтдилар роҳ...

...Саҳарким, урди дам султони ховар,
Ибодатхонасиндин чиқди дилбар.

Ушул Исодаме фархунда иқбол,
Амини кунжи ваҳдат, соҳиби ҳол.

Назар қилдиса, кўрди ўз ҳалолин,
Заволи давлати топди камолин.

Чекиб чун субҳи дамдек оҳи сард ул,
Туман минг ғам била айлаб набард ул.

Ҳалойиқ қошида сақлади дамни,
Ичинда ҳазм айлаб дарду ғамни.

Айитди: мен натиб кўргаймен они,
Ки то фош ўлмағай рози ниҳоний.

Таҳаммулни ўзига пеша қилди,
Бу иш бобинда кўп андеша қилди.

Яна кўз учи бирла боқса ногоҳ,
Ҳалоли бирладур ул неча гумроҳ.

Қилиб эрди бориси қастни жонин,
Туз этиб эрдилар эгри гумонин.

Айитди: кўнглида к-эй рабби аъло,
Ки сенсан қодирю ҳайю тавоно.

Борисин кўру шалу кар қилибсен,
Балода ожизу абтар қилибсен.

Етар ушбу маним ҳолим гувоҳи,
Аларга бўлса собит рўсиёҳий.

Абушқасиға айди: сўзла ҳолинг,
Ки недур келмакингдин қийлу қолинг?

Уруб ҳасрат била оҳи жигарсўз,
Равон эттики: эй, шоҳи дилафрўз.

¹ «Бўлайин», «қилайин» бўлиши керак.

Муродим бу турур қилсанг дуони,
Иним топса бу заҳматдин шифони.

Айтди: ул эрур беҳад гуноҳкор,
Шифо топмасдур онча қилмай иқро.

Савол этди инидин марди ҳожий:
Недур так турмоғинг йўқдур иложи?

Жавобинда баса кўп қилди таъхир,
Чу ожиз бўлди охир қилди тақдир.

Ки йўқ эрди ўшул хотун гуноҳи,
Берурмен рўзи маҳшарда гувоҳий.

Они тухмат била сангсор қилдим,
Бу нафси дун учун афгор қилдим.

Бу ишдин мен баса шармандадурмен,
Анинг ўлтуртурубмен бандадурмен.

Чу чинликка келиб қилдиса иқро,
Ого ҳам инидин ўткарди ночор.

Замоне кўнглида қилди тааммул,
Ки йўқтур чорае ғайри таҳаммул.

Хотун ҳам афв этиб қилди дуони,
Ини тобди ҳамон лаҳза шифони.

Бориб аъроби кўлтурди қулини,
Солиб бўйинга ғули янглиғ қўлини.

Баса кўп зорию дархост қилди,
Қамуғ эгри ишини рост қилди.

Бўлиб аъробий ғарқ кўзи ёшиға,
Қулиға айтти: кел тузлук ошиға.

Айтман, деди: гар юз пора қилсанг,
Жаҳондин сен мани аввора қилсанг.

Анга аъробий айтдиким: худони
Гувоҳ этдим, сенга қилма (н) жафони.

Чу билди хожаси аҳдинда содиқ,
Равони айлабон тарки алойиқ.

Халойиқға айтди ошкора:
Ман этдим қасди тифли ширҳора.

Бу ишдин хотун эрмастур хабардор,
Бу ишда ман ҳам — ўқдурмен гунаҳдор.

Эрурмен бошдин-оёқ ғарқи тақсир,
Ки йўқтур ғайри ажзу зорий тадбир.

Чу ўз сўзинда содиқ бўлди ул қул,
Хотун ҳам сидқи бирла кўлтариб қўл.

Тилади тангридин ул мубталони,
Ҳамон дам дардидин топди шифони.

Қари ҳам сўзлади ўғил сўзини,
Қўйубон хоки пойинга кўзини.

Айтди: тавба эт сидқу ниёзин,
Айтсун ўзгалардек барча розин.

Баён қилсун наким билган ҳадисин,
Айтсун қиссайи нафсу хадисин.

Чу билди ўзга ҳеч инкора йўқдур,
Бажуз тузлукдин ўзга чора йўқдур.

Айтди: вақте ман афгор бўлдум,
Сазойи қину зажру дор бўлдум.

Халос этди мани бир дилрабое,
Амини гўшанишине порсое.

Анинг ҳақиға қилдим фикри ботил,
Ўзумга айладим бу ғамни ҳосил.

Тегар-тегмасга сотдим ул санамни,
Ўшандин тортадурмен бу аламни.

Чу ноҳақ айладим бўлдум гирифтор,
Бағайри ажзу зорий не сўзим бор.

Қилиб таъсир они (нг) сўзу ниёзи,
Хотин сидқу бирла айлаб намозе.

Замоний бўлди хожат бирла машғул,
Дуоси бўлди ҳақ қошида мақбул.

Халос этди ани дарду балодин,
Қутулди меҳнату жавру жафодин.

Худо айлаб анга лутфу иноят,
Қамуғ мушкуллари қилди кифоят.

Қилиб ҳиммат била кўп ҳалли мушкил,
Ўзидин борисини қилди хушдил.

Халойиқдин топиб бир лаҳза фурсат,
Абушқасин кетурди қилди хилват.

Юзи гулноридин олди ниқобин,
Чу дафъ этгач ародин ул ҳижобин,

Абушқаси анинг даржўш бўлди,
Уруб бир наъра у мадхуш бўлди.

Ўзига келдиса кўрди ҳалолин,
Тани фарсуда топди жон висолин.

Хотин айтди: надин даржўш бўлдунг?
Мунудак бе худу мадхуш бўлдинг?

Айтди: бор эди вақте ҳалолим
Ким, эрди мунису дафъи малолим.

Бўлуптур ул бу дам раҳматга восил,
Агар ўлтурсам ўзимни на ҳосил.

Сани мен ул соғиндим, эй парийрўй,
Ки йўқтур орангизда фарқ бир мўй.

Хотун айди: эй ғамхори содиқ,
Иноят айлабон еткурди холиқ.

Эрурмен ман ҳамон жуфти ҳалолинг,
Биҳамдиллоҳ яна кўрдум жамолинг.

Агарчи сенси эрдим юз жафода,
Хатойи қилмадим меҳру вафода.

Замона жавридин афгор бўлдум,
Маломат тошидин сангсор бўлдум...

Икков суртуб юзуни, хоки роҳа,
Саною шукри ҳақ айтиб илоҳа.

Замоне бўлдилар хилватда дамсоз,
Бири-бирига айлаб ишваю ноз.

Бу сирдин ичкилар бўлди хабардор,
Билинди бошқаларга ушбу асрор.

Келиб беклар муборакбод қилди,
Басе кўп бандалар озод қилди.

Холойиқ онча сочди сийму зарни,
Мураассаъ қилдилар кўху камарни.

Чу адлидин халойиқ эрди розий,
Қамуғ беклар била муфтию қозий.

Ҳалолин қилди ўз қойиммақоми,
Мутиъу банда бўлди эл тамомий.

Ушул аъробийға берди вазорат
Ким, эрди ул басе зебо басорат.

Кечурди ул ёмонларнинг гуноҳин,
Бошингга қўйди нақшининг кулоҳин.

Ғаний қилди борини мол бирла,
Асиру банда қилди ҳол бирла.

Басе кишварни олди яхши оти,
Жаҳонни сарбасар тутти сифоти.

Қабул айлаб ўзи кунжу қаноат,
Фурукаш айлади то қилса тоат.

Бу на жуду асосу ҳиммат эрур,
Вужудинга ҳазорон раҳмат эрур.

Илоҳийномаи Аттор бу дур,
Давайи сийнаи афгор бу дур.

Они турки бирла Қосимий айди,
Маъоний гуҳарини элга ёйди.

Чу эрди шайх руҳидин талабгор,
Анга ҳал бўлди ушбу мушкул асрор.

Тикансиз гул жаҳонда ҳосил эрмас,
Ҳақиқатга мажозий восил эрмас.

Искандар етмади обу ҳаёта,
Хизр феъли керак ушбу сифота.

Қани Кай Хусраву Заҳҳоку Жамшид,
Жаҳондин бордилар бориси навмид.

Замона нетди, кўр Ковусу Тусни,
Фалакда урдилар номусу кусни.

Фалак Рустамга берди гўшмоле
Ки, бўлди ҳар хасенинг поймоли.

Эшитгил қиссайи Дораю Кайни,
Ажалдин нўш қилди жоми майни.

Назар қил Ҳотаму Нушийравона,
Жаҳондин қилдилар оҳир карона.

Агар сен Қайсару Фағъфур эрурсен,
Чу мўр охир асири гўр эрурсен.

Жаҳондин топмади ҳеч ким вафое,
Чу йўқтур зотида сидқу сафое.

Бу гардун илгидин юз доду фарёд
Ким, андин бўлмади ҳеч кимса дилшод.

Қилиб тарки алойиқ бўл мужаррад,
Агар кўнглинга бордур заррайи дард.

Қаноат кунжида бўлғил фурукаш,
На қолдинг пойбанди...

Нечаким Қосимий сен муфлисесен,
Бу ёлғон дунйисида бир касесен.

Қилиб сен хидмати шоҳу гадони,
Кўрубдурсен ғанию бенавони.

Алардин кўрмадинг жуз ранжу хорий,
Булардин ғайри ажзу оҳу зорий.

Бу сўз маънисида андеша қилғил,
Таваккулни ўзинга пеша қилғил.

Кўнгул қон йиғлади бу дарду ғамдин,
Ки йўқдур чорайи охир адамдин.